

nusu Emekli Sandığı Yönetim Kurulu kararının iptaline karar verilmiş iken, davacı Muammer Ertemiz'in, Devlet Hava Meydanları Genel Müdürlüğünde 8/10/1960 ve 12/5/1965 günleri arasında 3656 sayılı Kanunun 19 ve 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddeleri gereğince (D) cetvelinde elektronik teknisyeni olarak geçen hizmetinin 5434 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin II nci fıkrasının 6311 sayılı Kanunla değişik (C) bendi hükmüne göre Sosyal Sigortalar yerine, Emekli Sandığına tabi hizmet olarak geçtiğinin kabulüne dair Emekli Sandığı Yönetim Kurulunca verilen kararın iptali dileğiyle Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü aleyhine açtığı dava sonunda verilen Onuncu Dairenin 18/12/1967 gün ve E. 1967/1520, K. 1967/2687 sayılı kararıyla; «5434 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin II nci fıkrasının (C) bendinde daimi kadrolarda aylık ücretle çalışan ve bu bentte tadat edilen hizmetliler ve benzerlerinin Emekli Sandığından faydalanacakları sarîh olarak zikredilmiş bulunmasına, 3656 sayılı Kanunun 19 uncu maddesiyle 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesi hükümlerine göre (D) cetvelinde aylık ücret almak suretiyle de 1/6/1958 - 1/1/1959 ve 18/10/1960 - 12/5/1965 günleri arasında elektronik teknisyeni olarak Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğünde çalışan davacının durumunun, görevinin mahiyeti itibariyle yukarıda zikredilen (C) bendinin «benzeri hizmetliler» ibaresi şümülünde mütalâa edilmesi ve mezkûr hizmetlilerin T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçtiğini kabul ile sonuçlarının tanınması gerekeceğinden, 5434 sayılı kanuna 6311 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi ile eklenen 90 nci madde hükmünden bahisle davalı idarece aksine yapılan işlemin iptaline» karar verilmiş bulunmakla, her iki Daire kararı arasında, Kredi ve Yurtlar Müdürlüğüne tabi işyerlerinde çalışan ve bilâhare daimi kadrolara alınan hizmetlilerin Hava Meydanları Genel Müdürlüğünde çalışan aynı durumda olan elektronik teknisyeninin Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğüne mi yoksa T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne mi bağlı olacakları konusundaki aykırılık bulunduğu bahisle, 521 sayılı Yasanın 45 inci maddesi uyarınca içtihadın birleştirilmesi yoluyla halli istenildiğinden bahis konusu kararlar Başkanunsözcüsünün mütalâası ve raportör üyenin raporu ve bu konu ile ilgili yasalar incelenerek oluru düşünüldü :

521 sayılı Danıştay Yasasının 45 inci maddesine göre İçtihadın Birleştirilmesini gerektirir mahiyette aykırı kararların bulunduğu oybirliği ile karar verildikten sonra işin esası incelendi :

5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Yasasının 6311 sayılı Yasa ile değişik 12 nci maddesinin II nci fıkrasının (C) bendi; «Daimi kadrolarda aylık ücretle çalışan her çeşit hizmetliler» in bu kanunla tanımlanan haklardan faydalanacaklarını öngördükten sonra parantez içindeki «işyerlerindeki kapıcı, bekçi, odacı ve benzeri hizmetliler dahil, kurumların İş Kanunu tatbik olunan iş yerlerinde çalışan işçileriyle Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğüntin 17 Mayıs 1937 tarih ve 3173 sayılı Kanuna bağlı (2) sayılı cetveldeki hizmetlileriyle aynı kanuna bağlı (3) sayılı cetvelde yazılı olanlardan işçi vasfını haiz amele, amele çavuşu, mütehasşis amele, hamal, hamal başı, tayfa, gemici, bahçıvan, lambacı, lavajcı, drejinar ve kurumların serbest ve mukaveleli avukatları hariç» hükmü ile sözü geçen (C) bendindeki hizmetliler tabiri içine hangi hizmetlilerin gireceğini, hangilerinin ise girmeyeceğini, diğer bir tabirle T. C. Emekli Sandığına tabi olarak bu sandıktan faydalanacakların hangi hizmetliler olduğunu açıklamış bulunmaktadır.

Bu duruma göre bir amme müessesesi olan ve amme hizmeti gören Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı yurtlarda kapıcı, bekçi, temizlikçi, odacı, kaloriferçi ve benzeri hizmetlerde çalışanlarla Bütçenin (D) cetvelinde Hava Meydanları Genel Müdürlüğü emrinde aylık ücretle çalışan elektronik teknisyenlerinin, istihsale matuf olmıyan çalışmaları, atama şekilleri görevlerinin sürekliliği ve aylık ücretli oluşları ve gördüğü hizmetlerin mahiyet ve niteliği ve bilâhare de bu hizmetlerin daimi kadrolarda geçirilmiş olması gözönünde tutulacak olursa anılan Kanunun 12 nci maddesinin II nci bendinin (C) fıkrasında bildirilen daimi kadrolarda aylık ücretle çalışan hizmetliler ve benzeri tabiri içine girmelerinin ve bunların T. C. Emekli Sandığına tabi olarak bu sandıktan faydalanacaklar arasında kabul edilmelerinin zaruri olmasına ve 5434 sayılı Kanunun intikali hükümlerini ihtiva eden geçici 90 nci maddesinin olayda uygulama yeri bulunmamasına binaen içtihadın, bu hizmetlilerin Emekli Sandığı ile ilgilendirilmesi gerektiği yolundaki 10 uncu Dairenin 18/12/1967 tarih ve E. 1967/1520, K. 1967/2687 sayılı kararı veçhile birleştirilmesine 27/3/1971 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Esas No : 1966/11
Karar No : 1971/26

ÖZETİ: Çimento imalinde kullanılan kalker, kil, alçıtaşı gibi maddelerden alınacak Devlet hakkının; bu maddelerin muhtelif istihsal merkezlerindeki ortalama satış fiyatları bulunarak tanzim olunacak Devlet hakkı tarifesine göre alınacağı hakkında Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu Kararı.

Çimento imalinde kullanılan kalker, kil, alçıtaşı gibi maddelerden alınacak Devlet hakkı matrahının ve hesap tarzının ne olacağı hususunda çıkan ihtilâfları çözümleyen Danıştay Sekizinci Dairesinin 31/3/1965 gün ve esas 1964/302, karar 1965/1463 sayılı kararı ile, yine aynı Dairenin 4/5/1965 gün ve esas 1964/2151-3427, karar 1965/1949 sayılı kararı arasında mevcut aykırılığın giderilmesi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca istendiğinden ve Danıştay Birinci Başkanlığınca konu İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk edilmiş olduğundan; bu hususta raportör üye tarafından tanzim olunan rapor, Başkanunsözcüsünün düşüncesi ve ilgili mevzuat hükümleri incelendi.

Tevhidi içtihadı konu olan Sekizinci Dairenin esas 1964/302, karar 1965/1463 sayılı kararında : Maden Kanununun değişik 115 inci maddesine göre alınacak devlet hakkının hesaplanmasında imal olunan çimentonun muhtelif bölgelerdeki satış bedelleri vasatısına göre düzenlenmiş bulunan tarifedeki miktar üzerinden alınması esasını hukuka uygun bulduğu halde yine aynı Dairenin 4/5/1965 gün ve esas 1964/2151-3427, karar 1965/1949 sayılı kararında ise Devlet hakkının çimentonun satış bedeli vasatısı üzerinden değil, çimento imalinde kullanılan ve Maden Kanununun 152 nci maddesine göre maden sayılan kil, kalker ve alçı taşı gibi maddelerin muhtelif istihsal merkezlerindeki satış bedelleri vasatısı alınmak suretiyle tanzim olunacak Devlet hakkı tarifesine göre tarh ve tahsil olunması lâzım geleceği esası kabul edilmiş bulunmaktadır.

4268 sayılı Kanun çimento imalinde kullanmak şartıyla kil ve kalker Maden Kanunu şümülüne almış ve 6309 sayılı Maden Kanunu da bu durumda herhangi bir değişiklik yapmadığından bu maddeler Maden Kanunu hükümlerine tabi birer maden addolunmuşlar, buna mukabil esasen bir mamul madde olan çimento ise 6309 sayılı Kanunun madenleri tadat eyleyen birinci maddesi hükmü dışında bırakılmıştır.

Diğer taraftan Devlet hakkının nelerden ve ne suretle alınacağını gösteren 6309 sayılı Kanunun 115 inci maddesi ise; maden sahalarından çıkarılan cevherlerin imrarını Devlet hakkının ödenmesi şartına bağlamış ve Devlet hakkının; yabancı memleketlere ihraç edilecek madenlerin ihraç iskelesindeki F.O.B. bedelleri vasatısı üzerinden ve yurt içinde imrar olunacak maden cevherlerini ise muhtelif bölgelerdeki maden işletmelerinin satış bedelleri vasatısı üzerinden % 1-3 nispetinde alınacağını ve bunun, cevherlerin imrarı sırasında cari tarife göre tahsil olunacağı belirtilmekte ve aynı kanunun 117 nci maddesi ise «Devlet hakkının alınmasına mesnet teşkil edecek olan F.O.B. veya dahili satış bedelleri vasatısını gösteren tarife «Devlet hakkı tarifesi» maden cinslerine göre, her takvim yılının ilk iki ayı içerisinde, geçen yıl zarfında selâhiyetli mercilerce tescil edilen bedeller ile fiyatların geçen yılda takip ettiği seyir gözönünde tutulmak ve yapılan cari yıl fiyat tahminleri nazara alınmak suretiyle her maden nevi için tek bedel olmak üzere Sanayi Bakanlığınca hazırlanır.

Mevcut olan hallerde tenzil edilmek üzere zenginleştirme ve izabe masrafları ortalaması da hesap ve aynı tarifeye dercedileceğini öngörmektedir. Bu maddeler hükmüne göre Devlet hakkı ancak maden cevherlerinden alınabilir. Maden Kanununa tabi olmayan dolayısıyla maden sayılmayan ve bir mamul madde olan çimentonun ortalama satış bedeli üzerinden zenginleştirme ve fırınlama giderlerinin düşülmesinden sonra geri kalan miktar üzerinden Devlet hakkı tahakkuk ettirilmesi kanunun ruh ve maksadına aykırı düşeceği gibi madde metnindeki madenlerin temizlenmesi ve izabesi için yapılan masrafların tenzili tabirinden muhtelif madenlerin biraraya getirilmesinden meydana gelen yani bir imal mahiyeti arzeden çimento yapımını anlamak mümkün değildir. Zira imal, terkin, vasfın ve hassanın değiştirilmesi suretiyle maddenin veya madenlerin işlenmesidir. Bu hususu; madenlerin bir mayı içerisinde yıldıztırılması, öğütülmesi, savurulması ve fırınlanması, yabancı nnsurlardan ayıklanması ve eritilmesi işlemi ile karıştırmamak gerekir.

Bu sebepler muvacehesinde içtihadın çimento imalinde kullanılan madenlerden alınacak Devlet hakkının ham maddelerinden tamamen ayrı nitelikte ve imal edilmiş bir madde olan çimentonun ortalama satış fiyatı üzerinden değil, çimentonun ham maddelerini teşkil eden kil, kalker ve alçı taşı gibi maden sayılan maddelerin ortalama satış fiyatları üzerinden hesaplanarak alınması gerekeceğini öngören Danıştay Sekizinci Dairesinin 4/5/1965 gün ve 1964/2151-3427 esas ve 1965/1949 karar sayılı kararı veçhile birleştirilmesine 15/5/1971 gününde oybirliği ile karar verildi.